

Ткач А. А.

*викладач кафедри музичного мистецтва,
Київський національний університет культури і мистецтва*

УКРАЇНСЬКЕ ФОЛЬКЛОРНЕ МИСТЕЦТВО В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Український фольклор є частиною національної культурної спадщини. В умовах повномасштабної війни актуалізується питання збереження вітчизняного культурного надбання, адже воно є підґрунтям для формування нації. Це може відбуватись як шляхом циркуляції фольклору в українському просторі, так і через популяризацію українського мистецтва в країнах Європи. Саме тому актуальним питанням є аналіз ролі українського фольклорного мистецтва в сучасних умовах, визначення стану його розвитку та циркуляції.

Музичний фольклор України наразі представлений у різних формах. Це й виконання традиційного фольклору колективами, що орієнтовані на збереження автентичної манери. Також наявне звернення до фольклору серед композиторів, які використовують його в якості тематичного матеріалу для творів академічної традиції. Ще однією формою звучання фольклору є його трансляція у вигляді хороших та камерно-вокальних (чи камерно-інструментальних) обробок, які виконуються як в народній, так і академічній манері. Проте ці формати здебільшого мають не надто високий рівень циркуляції в медіа. Натомість більший слухацький інтерес здобувають спроби синтезування фольклорного матеріалу з різними стилями неакадемічної музики – рок, поп-музикою, електронікою. Вони є такими, що мають велику слухацьку аудиторію, в них перетинаються шари музичної культури, що мають складну генезу. Ймовірно саме тому кожен може віднайти щось співзвучне його смакам в такого типу синтетичних утвореннях. Вкрай важливим є те, що і сам фольклор, і музичні напрямки, які спираються на його інтонаційно-ритмічні та ладові особливості розвиваються повсякчас. Вони стають невід’ємною частиною культури сьогодення. «Фольклор є тією частиною культури, яка формується повсякчас і не має сприйматися лише як компонент традиційного давноминулого цивілізаційного пласта. Одночасно побутує і традиційна спадщина минулих віків, і фольклор повсякденних мовленнєвих ситуацій» (2, с. 146).

Зауважимо, що в умовах, коли західноєвропейська спільнота відкрита для української культури та мистецтва, адже багато музичних діячів та творчих колективів наразі здійснюють гастролі за межами України чи вимушено опинилась закордоном, виникають передумови до значної популяризації фольклору у всіх формах його репрезентації. Процес євроінтеграції, який наразі відбувається надзвичайно швидкими темпами, дозволяє створити умови для просування української традиційної музики в європейському просторі та її інтеграції з іншими музичними напрямками. Саме мистецька мова дозволяє усунути ряд бар'єрів, віднайти спільне у культурі іншого народу та водночас відзначити її своєрідність. «Кроскультурне спілкування у художньому просторі культури надає людям можливість обмінватися художньо-культурними змістами, смислами. Художня культура першою руйнує хибні ставлення одного народу до іншого» (1, с. 6). Комунікація, що здійснюється за допомогою мистецтва, дозволяє розширювати кордони певних стилів та формувати різні феномени.

Перспективним напрямком, що сформувався упродовж останніх десятиліть, є world music, що базується на поєднанні фольклору та різних стилів, в тому числі й електроніки. Його представником є такий вітчизняний гурт, як «ДахаБраха», учасники якого майстерно поєднують український фольклор з елементами різних сучасних стилів. На думку вітчизняних дослідників, подібний синтез має вкрай перспективне значення, адже дозволяє доносити фольклор у популярній формі. Це автоматично збільшує можливість його сприйняття аудиторією. Для гурту характерне звернення до окремих елементів пісенного фольклору України, а також до цитування архаїчних зразків, що мають поширення у центральному регіоні. «Однією з важливих особливостей гурту «ДахаБраха» є їх яскравий національний український колорит, що, як вже відмічалось, проявляється на різних рівнях. Це і зовнішні фактори, як візуальне оформлення – українське народне вбрання, так і внутрішні – використання народного мелосу, текстів, ладів, ритмів, прийомів голосоведіння та ін.. До того ж, музичний матеріал, які залучають у своїх композиціях музиканти – це автентичні пісні, які вони збирали здебільшого в центральному регіоні України» (3, с. 91). Гурт «ДахаБраха» вже давно зарекомендував себе на європейській сцені, його гастролі проходять з незмінним успіхом і виявляють відкритість публіки до фольклорно забарвленого продукту.

Не менш цікавим та перспективним є синтез фольклору з таким напрямком, як хіп-хоп. Зокрема показовим є успіх реп-гурту «Kalush Orchestra» на Пісенному конкурсі Євробачення в 2022 році. Їх композиція «Стефанія» містила типове для хіп-хоп композиції

ритмізоване промовляння тексту, яке припадало на заспів. Проте від перших звуків вступу, які містили елементи приспіву, наявне використання народних інструментальних награвань, а також співу в народній манері. Зокрема фольклорні риси простежуються і через застосування народного духового інструменту (денцівки), й поєднання ритму, інтонацій типових поспівок у гуцульському ладі, що притаманні усній творчості українців. Учасники змогли синтезувати все це із типовими хіп-хоп семплами та танцювальною ритмікою, що не полишають байдужими аудиторію.

Звісно, що перемога гурту була й способом підтримки європейської публікою українського народу на його шляху до свободи, незалежності. Але й до цього була помітною тенденція зростання інтересу до етнічно забарвленого продукту. Серед колективів та виконавців, які приймали участь у конкурсі Євробачення, завжди присутнім був такий тип контенту, що демонстрував подібну тенденцію. Зокрема саме серед українських виконавців, які приймали участь у відборі для участі у конкурсі, була практика використання фольклору. Причому хоча рівень його застосування був різним, проте неодмінним було прагнення надати творам етнічного забарвлення. Це було і в композиції «1944» Джамали, з якою вона перемогла на конкурсі, й у пісні «Шум» гурту «Go-A» (з нею вони приймали участь у Євробаченні у 2021 році), й у творах співака КНАУАТ. Ряд з них можна віднести до фолктроніки. «Успішні приклади поєднання фольклору та електроніки наявні у творчості таких виконавців як Опука, «Go-A», «Гуляйгород GG», КНАУАТ. У межах фолктроніки доречно виділити два типи залучення фольклору» (2, с.147). Композиції цих виконавців в повній мірі відповідають запитам європейської аудиторії, популярні в Україні та створюють підґрунтя для зростання інтересу до фольклору.

Висновки. Євроінтеграційні процеси, які проявляються на всіх рівнях сучасної культури України, супроводжуються імплементацією різних сфер. Зокрема наявне активне задіяння українських культурних діячів у мистецьких заходах, що транслюються в країнах Європи. Це й участь у концертах, фестивалях та конкурсах, найбільш потужним та широковідомим з яких є Пісенний конкурс Євробачення. Простежується практика створення музичного продукту, який містить фольклорні елементи. Таким чином відбувається поширення етнічної культури України в європейському просторі. Цей процес супроводжується зміною слухацьких смаків, яка обумовлена потребою відмови від уніфікованого та узагальненого музичного продукту. Адже набагато більшу популярність здобуває той музичний контент, який містить щось оригінально-неповторне, поєднане із чимось пізнаваним. Саме таким є

синтез фольклору та хіп-хопу, фольклору та поп-музики, який породжує такі напрямки, як фолкелектроніка, world music та інші. Завдяки українським виконавцям відбувається поширення українського фольклору, що у більш популярному обрамленні стає надбанням не лише вітчизняної публіки, а й європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Карпова Л.О. Кроскультурні комунікації в художньому просторі культури. *Українська культура: перспективи євроінтеграції. Інноваційні процеси в сучасній культурі* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф., м. Київ, 7–8 квітня 2016 р. Київ : КНУКіМ, 2016. Ч. I. С. 55-57.
2. Ткач А. Глобалізаційні процеси та їхній вплив на український музичний фольклор. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, 2022. № 46. С. 145–149. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258628>
3. Тормахова В. М. Характерні особливості стилю World music крізь призму творчості гурту «ДахаБраха». *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2016. № 1. С. 89-92.